

5 Pirkanmaa

Pirkanmaan maakunta koostuu 22 kunnasta, joissa on asukkaita yhteensä 487 923. Tämä on noin 9,2 prosenttia koko Suomen väkiluvusta. Maakunnan suurin kunta on Tampere 213 217 asukkaalla. Pinta-alaltaan suurin kunta on Sastamala, noin 1 300 km². Maakunnan pienin kunta väestömäärältään on Juupajoki (2 094 asukasta) ja pinta-alaltaan Pirkkala (noin 81 km²).

Pirkanmaalla on tehty useita kuntaliitoksia 2000-luvulla. Vuonna 2005 Sahalahti ja Kangasala yhdistyivät. Vuonna 2007 Viljakkala yhdistyi Ylöjärveen ja Längelmäki jaettiin Jämsän ja Oriveden kesken. Vuonna 2007 myös Toijala ja Viiala yhdistyivät Akaaksi, Luopioinen ja Pälkäne yhdistyivät ja Suodenniemi liitettiin Vammalaan. Vuonna 2009 Vammala, Mouhijärvi ja Äetsä yhdistyivät Sastamalaksi, Kuru liittyi Ylöjärveen ja Mänttä ja Vilppula yhdistyivät Mänttä-Vilppulaksi. Vuonna 2011 Kylmäkoski yhdistyi Akaaseen ja Kuhmalahti yhdistyi Kangasalaan.

Pirkanmaan kunnat muodostavat viisi seutukuntaa. Etelä-Pirkanmaan seutukunnan muodostavat Akaa, Urjala ja Valkeakoski. Seutukunnan asukasluku on 43 191. Tampereen seutukunnan muodostavat Hämeenkyrö, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi. Tampereen seutukunnan asukasluku on 374 265. Luoteis-Pirkanmaan seutukunnan muodostavat Ikaalinen, Kihniö ja Parkano; seutukunnan asukasluku on 16 632. Ylä-Pirkanmaan seutukunnan muodostavat Juupajoki, Mänttä-Vilppula, Ruovesi ja Virrat. Ylä-Pirkanmaan seutukunnan asukasluku on 26 059. Lounais-Pirkanmaan seutukunnan muodostavat Punkalaidun ja Sastamala, yhteensä 27 776 asukasta.

Palveluiden järjestäminen yhteistoiminnassa maakunnassa

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Pirkanmaan kunnat sekä Kiikoinen Satakunnasta kuuluvat erikoissairaanhoidonsa toteuttamista varten Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin. Se tuottaa erikoissairaanhoidon palveluita Tampereella sijaitsevan yliopistollisen keskussairaalan lisäksi Vammalan ja Valkeakosken aluesairaaloissa, Ylä-Pirkanmaan terveydenhuoltoalueella Mäntän sairaalassa, sekä psykiatrissa erikoissairaanhoidoa Pitkäniemen sairaalassa Nokiolla ja Kainvannon sairaalassa Kangasalalla. Yliopistosairaalalla on sädehoidon yksikkö myös Päijät-Hämeen keskussairaalassa Lahdessa ja se on yhtiöittänyt sydänsairauksien hoidon

Sydänkeskus oy:öön. Pirkanmaan sairaanhoitopiiri on myös pääomistajana viiden sairaanhoitopiirin ja kolmen kaupungin omistamassa Tekonivelsairaala Coxassa.

Valkeakosken sairaala on somaattisia erikoissairaanhoidon peruspalveluita antava sairaala, jossa hoidetaan pääasiassa sairaanhoitopiirin eteläisen alueen kunnista tulevia potilaita. Sairaalassa hoidetaan alueen terveystakeskusten kanssa yhdessä viikonloppu- ja yöpäivystykset. Kaivannon sairaala on hallinnollisesti osa Valkeakosken sairaalaa.

Vammalan aluesairaalassa hoidetaan ensisijaisesti Lounais- ja Luoteis-Pirkanmaan seutukuntien somaattisia ja psykiatrisia potilaita ja se toimii toistaiseksi myös synnytys-sairaalana. Lounais-Pirkanmaan terveystakeskusten yöpäivystys on aluesairaalassa.

Mäntän sairaalassa on pieni erikoissairaanhoidon vuodeosasto, jonka yhteydessä on dialyysiyksikkö. Pääosin sairaalahoidon konservatiivista päivystyspotilaiden hoitoa tai keskussairaalan potilaiden jatkohoitoa ja kuntoutusta. Potilaat ovat pääosin yläpirkanmaalaisia.

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri vastaa myös kehitysvammaisten erityishuollon järjestämisestä alueensa kunnille.

Kuntien Paras-kyselyssä 31.8.2011 antamien vastausten perusteella Pirkanmaan kunnista Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Punkalaidun, Sastamala, Tampere, Valkeakoski, Vesilahti ja Ylöjärvi täyttävät sekä väestöpohjaa että sosiaali- ja terveydenhuollon eheyttä koskevat puitelain velvoitteet.

Akaa ja Urjala ovat muodostaneet perusterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen, jossa selvitetään muiden sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämistä alueelle.

Hämeenkyröllä ja Ikaalisilla on päätökset yhteistoiminta-alueen käynnistämisestä ja muiden sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämisestä yhteistoiminta-alueelle 2013. Alue ei kuitenkaan täytä laissa edellytettyä väestöpohjaa, ja kunnat ovat hakevat alueelle poikkeusmahdollisuutta toiminnallisen kokonaisuuden muodostamiseen vedoten.

Kangasala, Juupajoki, Pälkäne ja Orivesi ovat muodostaneet yhteistoiminta-alueen. Kunnilla on aiesopimus sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämisestä alueelle 2015. Orivesi on kuitenkin irtisanoutunut yhteistoiminta-alueesta 1.1.2014 alkaen ja päättänyt muodostaa yhteistoiminta-alueen Tampereen kanssa. Kunnalla on päätös muiden sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämisestä yhteistoiminta-alueelle 2013.

Kihniö vastasi 31.8.2011 yhteistoiminta-alu selvityksen olevan käynnissä, mutta Parkanon, Jämijärven, ja Kankaanpään käynnissä oleva kuntaliitosselvitys aiheutti sen, ettei sillä ole neuvottelukumppaneita.

Mänttä-Vilppula ja Ruovesi ovat muodostaneet yhteistoiminta-alueen (kuntayhtymä), joka on käynnistynyt 2009. Yhteistoiminta-alue huolehtii kaikista muista sosiaalipalveluista, paitsi lasten päivähoidosta. Alueen väestöpohja on 16 451. Kunnat hakevat yhteistoiminta-alueelle poikkeusmahdollisuutta vedoten toiminnallisen kokonaisuuden muodostamiseen.

Pirkkala ja Vesilahti ovat muodostaneet yhteistoiminta-alueen ja tehneet päätökset muiden sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämisestä yhteistoiminta-alueelle 2013.

Punkalaidun, Sastamala ja Kiiokoinen ovat muodostaneet yhteistoiminta-alueen ja tehneet päätökset muiden sosiaalipalveluiden, paitsi lasten päivähoidon siirtämisestä yhteistoiminta-alueelle.

Virroilla ei ole ratkaisua puitelain veloitteiden täyttämistä, mutta 31.8.2011 tietojen mukaan se selvittää yhteistoiminta-alueen muodostamista kolmeen suuntaan: 1) Alavus, Ähtäri, Kuortane, Töysä ja Virrat 2) Ruovesi, Mänttä-Vilppula ja Virrat sekä 3) Keuruu, Ähtäri ja Virrat. Kunta hakee poikkeusmahdollisuutta vedoten toiminnallisen kokonaisuuden muodostamiseen.

Ammatillinen koulutus

Vuoden 2010 lopussa Pirkanmaan maakunnassa oli 11 ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjää, neljä kuntayhtymää, yksi kunta (Tampere) ja yksityisiä järjestäjiä oli kuusi. Yksityisistä järjestäjistä säätiöitä oli neljä ja osakeyhtiöitä ja yhdistyksiä oli yksi. Järjestäjien määrä oli sama vuoden 2011 lopussa, samoin vuoden 2012 alusta lukien.

Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymään kuuluvat Hämeenkyrö, Ikaalinen, Kihniö, Parkano, Sastamala ja Ylöjärvi. Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymään kuuluvat Akaa, Ikaalinen, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Ruovesi, Tampere, Vesilahti, Virrat, Ylöjärvi ja Ähtäri. Sastamalan koulutuskuntayhtymään kuuluvat Huittinen, Juupajoki, Kiikoinen, Keuruu, Multia, Mänttä-Vilppula, Nokia, Punkalaidun, Ruovesi ja Sastamala. Valkeakosken koulutuskuntayhtymään kuuluvat Akaa, Kangasala, Lempäälä, Pälkäne, Urjala ja Valkeakoski. Tampereen kaupunki on osakkaana osakeyhtiöpohjaisessa ammatillisen koulutuksen järjestäjässä.

Kuntajärjestäjä täyttää puitelain mukaisen väestöpohjavaatimuksen, samoin kaksi kuntayhtymäjärjestäjää. Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä ja Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä eivät muodollisesti täytä väestöpohjavaatimusta. Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymän väestömäärä on 82 131 asukasta (vuoden 2010 väestötiedot). Sen jäsenkunnista Ikaalinen ja Ylöjärvi kuuluvat lisäksi Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymään ja Kihniö Satakunnan koulutuskuntayhtymään. Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymän väestömäärä on 98 583 (vuoden 2010 väestötieto), mutta sen jäsenkunnista kaikki ovat jäsenenä koulutuskuntayhtymissä. Järjestäjaverkko on hajanainen.

Muu yhteistoiminta

Oheisessa taulukossa on kuvattu kuntien yhteistoiminta pelastustoimen, ympäristöturvallisuuden, maaseutuhallinnon ja elinkeinopolitiikan osalta.

	Palo- ja pelastustoimi	Tampereen aluepelastuslaitos	Ympäristötterveydenhuolto	Valkeakosken kaupunki/ympäristöpalvelut	Pirkkalan ympäristötterveydenhuollon valvontayksikkö Pirteva	Ikaalinen, Sosiaali- ja terveystalautkunta (* tavoite 2013)	Kangasalan kunta	Kihniön kunta (* tavoite 2013)	Sastamalan seudun sosiaali- ja terveyspalvelut SOTESi	Keuruselkä	Maaseutuhallinto	Lempäälän maaseututoimen yt-alue	Sastamalan maaseututoimen yt-alue	Oriveden maaseututoimen yt-alue	Kankaanpään maaseutuhallinnon yt-alue	Keuruun maaseutuhallinnon yt-alue	Huittisten maaseutuhallinnon yt-alue	Elinkeinotoimi	Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy	Kehitys-Parkki Oy	Sastamalan Seudun Yrityspalvelu Oy	Valkeakosken Seudun Kehitys Oy VASKE	
Akaa	X		X								X											X	
Hämeenkyrö	X			X	*							X											
Ikaalinen	X				X							X											
Juupajoki	X					X							X										
Kangasala	X					X							X							X			
Kihniö	X						X							X						X			
Lempäälä	X			X	*						X									X			
Mänttä-Vilppula	X								X						X								
Nokia	X			X	*						X									X			
Orivesi	X					X							X							X			
Parkano	X						*								X					X			
Pirkkala	X			X	*						X									X			
Punkalaidun	X					*		X									X					X	
Pälkäne	X					X							X										
Ruovesi	X							X								X							
Sastamala	X					*		X				X										X	
Tampere	X												X							X			
Urjala	X		X								X												X
Valkeakoski	X		X								X												X
Vesilahti	X			X	*						X									X			
Virrat	X								X							X							
Ylöjärvi	X			X	*						X									X			
Maakunnan ulkopuoliset kunnat																							
Kiikoinen						*	X					X											
Huittinen																	X						
Keuruu									X							X							
Multia																X							
Lavia						*	X																
Kuhmoinen									X							X							
Jämsä									X							X							

	Palo- ja pelastustoimi	Tampereen aluepelastuslaitos	Ympäristöterveydenhuolto	Valkeakosken kaupunki/ympäristöpalvelut	Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö Pirteva	Ikaalinen, Sosiaal- ja terveystautakunta (* tavoite 2013)	Kangasalan kunta	Kihniön kunta (* tavoite 2013)	Sastamalan seudun sosiaal- ja terveyspalvelut SOTESi	Keuruselkä	Maaseutuhallinto	Lempäälän maaseututoimen yt-alue	Sastamalan maaseututoimen yt-alue	Oriveden maaseututoimen yt-alue	Kankaanpään maaseutuhallinnon yt-alue	Keuruun maaseutuhallinnon yt-alue	Huittisten maaseutuhallinnon yt-alue	Elinkeinotoimi	Tampereen kaupunkiseudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy	Kehitys-Parkki Oy	Sastamalan Seudun Yrityspalvelu Oy	Valkeakosken Seudun Kehitys Oy VASKE
Honkajoki															x							
Jämijärvi															x							
Kankaanpää															x							
Pomarkku															x							
Petäjävesi																x						
Köyliö																	x					

Yhteinen kirjastojen lainausjärjestelmä on kuntaryhmissä: 1) Parkano ja Kihniö ja 2) Urjala, Punkalaidun, Akaa, Valkeakoski, Pälkäne, Kangasala, Lempäälä, Vesilahti, Sastamala, Nokia, Pirkkala, Orivesi, Tampere, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Ylöjärvi, Juupajoki ja Mänttä-Vilppula. Kirjastoaineiston yhteinen hakupalvelu on Virroilla ja Ruovedellä. Vähintään yksi kunnan yleisen kulttuuritoimen henkilötöyvuosi on seuraavissa kunnissa: Tampere, Valkeakoski, Nokia, Ikaalinen, Sastamala, Ylöjärvi, Akaa ja Lempäälä. Vähintään yksi uimahalli on seuraavissa kunnissa: Punkalaidun, Valkeakoski, Sastamala, Nokia, Kangasala, Tampere, Orivesi, Ylöjärvi, Ruovesi ja Mänttä-Vilppula.

Tampereen kaupunkiseudulla laadittiin vuonna 2007 Paras-puitelain mukainen kaupunkiseutusuunnitelma siitä, kuinka maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seuduilla. Suunnitelman laadintaan osallistuivat puitelain velvoittamina Tampereen kaupunkiseudulla Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti ja Ylöjärvi.

Kaupunkiseutusuunnitelmia sekä niiden toteutumista on arvioitu kahdesti. Arvioitaessa yhteistyöhön sitoutuneisuutta esille nousi Tampereen kaupunkiseudulla, että seudulla yhteistyö on hyvin organisoitua. Seudulla on seutuhallinto. Yhteistyötoimenpiteiden seuranta ja yhteistyöhön sitoutuneisuus on hyvin mietitty ja korkealla tasolla. Yhteistyöhön sitoutuneisuutta arvioitaessa Tampereen kaupunkiseutu sijoittui pisteytyksessä jaetulle toiselle sijalle suurten kaupunkiseutujen sarjassa yhdessä Lahden seudun kanssa.

Erityisolosuhteet

Ylä-Pirkanmaan seutukunta nimettiin äkillisen rakennemuutoksen alueeksi kaudelle 05/2011–2012.

5.1 Kuntakohtainen tarkastelu

Väestökehitys

Pirkanmaa on kokonaisuutena väestöään vahvasti kasvattava maakunta. Pirkanmaan väestö kasvaa vuoteen 2030 mennessä 15,4 prosenttia, mikä on Uudenmaan jälkeen toiseksi eniten kaikista maakunnista. Väestön ennustetaan olevan 563 008 asukasta vuonna 2030.

Pirkanmaan maakunnassa väestönkasvun odotetaan olevan voimakasta erityisesti maakunnan keskuskaupungin ympärillä. Tampereen yhdeksän ympäröivää kuntaa sijoittuvat maan parhaaseen viidennekseen väestönkasvun osalta: vuosina 2010–2030 Vesilahden, Lempäälä, Ylöjärven, Pirkkalan, Nokian, Kangasalan ja Pälkäneen asukasmäärän odotetaan kasvavan yli 20 prosenttia. Vesilahdella väestö kasvaa yli 50 prosenttia, mikä on koko maassa toiseksi eniten. Tampereen väestönkasvun odotetaan olevan noin 12 prosenttia, mutta kasvu on selkeästi voimakkaampaa sen ympärillä olevissa kunnissa. Maakunnan kunnista yli puolet eli 14 kuntaa sijoittuu väestömäärän kehityksessä maan kahden parhaimman viidenneksen joukkoon.

Pirkanmaan kunnista kuuden kunnan väestökehitys on negatiivista (Punkalaidun, Virrat, Ruovesi, Parkano, Mänttä-Vilppula ja Kihniö). Eniten maakunnassa tulee menettämään väestöään Kihniö, joka sijoittuu -12 prosentin väestönmuutoksellaan ainoana Pirkanmaan kuntana maan huonoimpaan viidennekseen.

Huoltosuhteen kehitys näyttää Pirkanmaan maakunnassa edullisimmalta Tampereella ja sen ympäröivissä kunnissa. Näiden kuntien oletettu huoltosuhteen kehitys asettaa ne koko maan parhaimpaan viidennekseen. Maakunnan pienin väestöllinen huoltosuhte on sekä vuonna 2010 että vuonna 2030 koskevan ennusteen mukaan Tampereella (42 vuonna 2010 ja 58 vuonna 2030).

Väestöllisen huoltosuhteen kehitysarviot osoittavat, että maakunnan seitsemän kuntaa sijoittuu maan kahden huonoimman viidenneksen joukkoon huoltosuhteen kehityksen osalta (ennustettu huoltosuhte vuonna 2030 Mänttä-Vilppulalla 99, Punkalaitumella 99, Parkanolla 104, Ruovedellä 104, Virroilla 104, Juupajoella 106 ja Kihniöllä 115). Maakunnan raskain tilanne huoltosuhteen osalta on Kihniöllä, joka sijoittuu tällä tarkastelulla ainoana maakunnan kuntana koko maan huonoimpaan viidennekseen.

Maakunnan keskuskaupungissa Tampereella on vuosina 2008–2010 syntynyt 2 374 lasta, mikä on neljänneksi eniten koko maassa. Maan kahteen parhaimpaan viidennekseen syntyneiden lukumäärässä yltävät myös Ylöjärvi, Nokia, Kangasala, Lempäälä, Pirkkala, Sastamala, Valkeakoski, Akaa, Hämeenkyrö, Mänttä-Vilppula ja Orivesi.

Maakunnan viidessä kunnassa on vuosina 2008–2010 syntynyt keskimäärin alle 50 lasta vuosittain (Urjala 44, Ruovesi 32, Punkalaidun 23, Juupajoki 19 ja Kihniö 19). Juupajoki ja Kihniö sijoittuvat ainoina Pirkanmaan kuntina maan huonoimpaan viidennekseen syntyneiden lasten lukumäärää arvioitaessa.

Yli 75-vuotiaita ennustetaan olevan vuonna 2030 suhteellisesti eniten Kihniössä, 22,8 prosenttia. Myös kolmessa muussa kunnassa yli 75-vuotiaiden osuus on niin suuri, että ne sijoittuvat tällä tarkastelulla maan heikoimpaan viidennekseen: yli 75-vuotiaiden osuuden ennustetaan olevan Mänttä-Vilppulassa 22,4 prosenttia, Virroilla 22,5 prosenttia sekä Ruovedellä 22,5 prosenttia. Maakunnan väestön mediaani-ikää koskeva ennuste vuodelle 2025 vaihtelee Lempäälän 38 vuodesta Kihniön 58 vuoteen. Maan keskiarvon (49 vuotta) alle jää mediaani-ian osalta maakunnassa yhdeksän kuntaa. Väestö on keskimääräistä nuorempaa erityisesti Tampereella ja sen ympäryskunnissa.

Väestömuutosten epätasaisuus maakunnan kuntien välillä on siis suurta. Väestökehitykseltään heikoimmat kunnat painottuvat erityisesti maakunnan pohjoisosiin.

Kuntatalouden tila ja painelaskelma 2010 – 2024

Kuntien talouden nykytila

Pirkanmaa oli taloudellisesti maan toiseksi vahvin maakunta vuonna 2010. Vahvuus perustuu vain vähän keskiarvoa suurempaan asukaskohtaiseen verotettavaan tuloon ja maakuntavertailussa neljänneksi pienimpiin asukaskohtaisiin palveluiden nettomenoihin. Pirkanmaa verottaa kunnallisveroina maakuntien keskiarvoa enemmän, mutta valtionosuudet tuloista ovat suhteellisesti neljänneksi pienimmät. Pirkanmaan kunnat saavat keskimääräistä pienemmän osuuden tuloistaan valtionosuuksia. Kunnat ovat vain vähän velkaantuneita, maakunnan peruskuntien nettovelka on maan seitsemänneksi pienin ja konsernivelka jopa kolmanneksi pienin.

Pirkanmaan kunnista suuri osa on nostanut tuloveroprosenttejaan vuosille 2011–2012. Vuonna 2010 ainoastaan Valkeakosken veroprosentti 18,75 prosenttia oli hieman alle koko maan tason (18,97 prosenttia) ja sen liikkumavara veroprosentissaan on hyvä myös vuonna 2012 kunnan pidettyä prosentin samalla tasolla. Juupajoki, Pirkkala ja Tampere olivat vuonna 2010 koko maan tasossa veroprosentilla 19,00 ja liikkumavara oli kohtalainen. Pirkkalan liikkumavara kuitenkin heikkeni, kun se nosti veroprosenttinsa vuonna 2011 tasolle 20,00. Vuoden 2012 tietojen perusteella korkeimmat tuloveroprosentit ovat 21,00 Mänttä-Vilppulassa ja Urjalassa. Niiden liikkumavara tuloveroprosenttien suhteen on huono. Alentunut liikkumavara on myös Kihniöllä, Parkanolla, Ruovedellä ja Vesilahdella veroprosenttien ollessa 20,50 prosenttia. Muilla kunnilla on ainakin maakunnan sisäisesti jonkin verran liikkumavaraa tuloveroprosentissaan.

Taseen kertynyttä alijäämää oli Ikaalisissa -175 euroa/asukas, Ruovedellä -27 euroa /asukas ja Urjalassa -410 euroa /asukas. Tämä heikentää näiden kuntien talouden liikkumavaraa selvästi. Kertyneen ylijäämän suhteen koko maan tason (1 310 euroa /asukas) ylittävät Pirkkala 1 531 euroa /asukas, Tampere 2 984 euroa /asukas ja Virrat 1 812 euroa /asukas. Näiden kuntien liikkumavara on hyvä. Myös Kangasalan, Kihniön, Oriveden ja

Pälkäneen kertyneet ylijäämät olivat lähellä koko maan tasoa ja liikkumavara suhteellisen hyvä. Ylijäämäkunnista pienimmät kertyneet ylijäämät olivat Akaalla 185 euroa /asukas ja Mänttä-Vilppulalla 2 euroa /asukas. Näin matalat kertyneet ylijäämät eivät juuri tuo kuntien talouteen liikkumavaraa.

Suhteellinen velkaantuneisuus ylitti 50 prosenttia Kuhmalahdella, Pirkkalassa, Vesilahdella ja Ylöjärvellä. Kaikkien näiden kuntien liikkumavara velkaantumisen suhteen on selvästi heikentynyt, poikkeuksena Vesilahti, jossa liikkumavara oli erittäin vähäinen. Suhteellinen velkaantuneisuus oli siellä 71,9 prosenttia, joka on maakunnan korkein. Akaa, Kangasala, Kylmäkoski, Lempäälä, Nokia, Sastamala ja Valkeakoski ovat lähellä koko maan velkaantumistasoa ja liikkumavaraltaan rajallisia. Muista kunnista paras liikkumavara on Virroilla ja Punkalaitumella: niiden suhteellisen velkaantumisen taso 20,7 prosenttia ja 22,4 prosenttia antaa niille liikkumavaraa.

Pirkanmaan kuntien valtionosuuksien osuus tulopohjasta vuonna 2010 ylitti kolmessa kunnassa ainakin 40 prosenttia: Punkalaitumella se oli 48,5 prosenttia, Ruovedellä 40,5 prosenttia ja Urjalassa 40,0 prosenttia. Myös Kihniö on lähellä rajaa osuudella 39,9 prosenttia. Näiden kuntien tulopohjaan sisältyy erittäin merkittävä valtionosuusriski. Myös Hämeenkyrön, Ikaalisten, Juupajoen, Oriveden, Parkanon, Pälkäneen, Sastamalan, Vesilahden ja Virtojen valtionosuudet ylittivät 30 prosenttia. Valtionosuuksien merkitys tulopohjasta oli koko maan tasoa (20,9 prosenttia) huomattavasti matalampi Pirkkalassa, 14,3 prosenttia, ja Tampereella, 14,9 prosenttia. Kangasala, Lempäälä, Nokia ja Ylöjärvi ovat lähellä koko maan keskiarvoa.

Harkinnanvaraista valtionosuutta ovat vuosina 2007 – 2011 saaneet Urjala kolme kertaa, Ruovesi kaksi kertaa ja Vesilahti kerran.

Kuntatalouden painelaskelma

Painelaskelman mukaan Pirkanmaan kunnat saavat keskimääristä pienemmän osuuden kokonaistuloistaan valtionosuuksina, ja niiden kuntalaiset tullevat olemaan verorahoituksen jakaantumisen suhteen muita rahoitava maakunta.

Ruoveden kunnan veronkorotuspaineet ovat painelaskelman perusteella erittäin suuret. Oriveden, Parkanon ja Kihniön taloudellinen asema olisi maakunnan sisäisessä vertailussa muita parempi. Pirkkala ja Kangasala sekä Tampere olisivat taloudeltaan hyvässä asemassa.

Keskus- ja kehyskuntatarkastelu

Tampereen kaupungin veronkorotuspaineet ovat kuntatalouden painelaskelman perusteella suuremmat kuin kehyskunnissa. Veroprosentti on toisin sanoen vaarassa menettää kilpailukykynsä. Tampereen ja kehyskuntien konsernivelka on suhteellisen pieni, vaikka Tampereen konsernivelka onkin kehyskuntien keskiarvoa suurempi. Tampereen tase uhkaa heikentyä, kun kehyskuntien tase puolestaan keskimäärin vahvistuu. Tampereen nettomenot asukasta kohden ovat kehyskuntien keskiarvon yläpuolella. Tampereen verotettava tulo asukasta kohden on hyvä ja vahvistuu suhteessa kehyskuntien kes-

kiarvoon. Tampereen valtionosuuden määrä on samantasoinen naapurikuntien kanssa, mutta Tampereen osalta valtionosuuksien suhteellinen osuus kuitenkin pienenee.

Yhteenvedona voidaan todeta, että kaupunkiseudun dynamiikka näkyy kuntataloudessa siten, että Tampere on nyt hieman kehyskuntia vahvempi, mutta tulevaisuudessa kehyskuntien talous vahvistuu ja niiden taloudellinen tilanne tulee olemaan parempi kuin Tampereen.

5.2 Alueellinen tarkastelu

Alue- ja yhdyskuntarakenne

Pirkanmaan aluerakenteen peruspiirteet ovat yhteisiä monen muun eteläisen Suomen maakunnan kanssa: harvaan asuttu pohjoisosa ja tiheämmin asuttu eteläosa. Vesistöt jakavat maakunnan varsinkin sen keski- ja pohjoisosissa selkeästi myös läntiseen ja itäiseen Pirkanmaahan. Maakunnassa on yksi vahva keskusseutu, Tampere vahvoine alakeskuksineen ja maakunnan reunoilla useita pieniä kaupunkikeskuksia. Pirkanmaan liiton suorittaman palvelukeskusluokituksen mukaan näitä ovat Hämeenkyrö, Ikaalinen, Mänttä, Orivesi, Parkano, Toijala, Valkeakoski, Vammala ja Virrat. Tampereen kaupunkiseudulla vastaavan tasoisia keskuksia ovat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala ja Ylöjärvi.

Tampereen kaupunkiseutu on valtakunnallisesti merkittävän ylimaakunnallisen, valtatie 3 ja pääradan ympärille rakentuneen, Helsingistä Hämeenlinnan kautta Tampereelle ulottuvan aluerakenteen kehitysvyöhykkeen pohjoinen pää. Tampereen kaupunkiseudun kuntien lisäksi tähän kehitysvyöhykkeeseen kuuluvat kiinteästi Akaan ja Valkeakosken kunnat. Joissakin valtakunnallisissa ja maakunnallisissa rakennetarkasteluissa tämän kehitysvyöhykkeen katsotaan jatkuvan valtatie 3 suuntaisesti Pirkanmaan läntisen pohjoisosan eli Hämeenkyrön, Ikaalisten ja Parkanon kautta pohjoiseen Etelä-Pohjanmaalle ja Vaasaan saakka.

Muita maakunnan aluerakennetta tukevia tärkeitä liikenneväyliä ovat Tampereen Akaan kautta Turkuun sekä Oriveden kautta Jyväskylään ja Itä-Suomeen yhdistävä valtatie 9 sekä Raumalta Sastamalan kautta Tampereelle ja edelleen Kangasalan ja Pälkäneen kautta Lahteen ja Kouvolaan kulkeva valtatie 12. Valtatie 11 yhdistää Tampereen Poriin ja valtatie 23 maakunnan pohjoisosan kunnat Parkanon ja Virrat keskenään ja lännessä Kaanpään kautta Poriin ja idässä Keuruun kautta Jyväskylään. Pirkanmaan kaupunkitasoisista keskuksista Mänttä on ainoa, joka ei sijaitse valtatie-tasoisien maantieverkon äärellä.

Valtakunnallisessa rataverkossa Tampereen sijainti on keskeinen. Kaupunki yhdistyy rataverkon välityksellä kuuteen eri suuntaan: etelään ja lounaaseen Toijalan kautta Helsinkiin ja Turkuun, länteen Vammalan kautta Raumalle ja Poriin, pohjoiseen Parkanon kautta Seinäjoelle ja edelleen Vaasaan ja Ouluun sekä koilliseen Oriveden kautta Jyväskylään ja Itä-Suomeen. Orivedeltä on myös sähköistämätön rataosuus Vilppulan kautta Seinäjoelle. Tampereen lentoasema Pirkkalassa on yksi Suomen vilkasliikenteisimmistä.

Yhdyskuntarakenteen hallinnan kannalta ongelmallisoin alue Pirkanmaalla on Tampereen kaupunkiseutu, jonka keskustaajama ulottuu sormimaisesti Lempäälän kirkonkylään, Pirkkalaan, Nokialle, Ylöjärven Metsäkylään sekä Kangasalle. Pisimmillään nämä yhtenäiset taajamavyöhykkeet ulottuvat noin 25 km:n etäisyydelle Tampereen keskustasta. Tästä yhtenäisestä taajamarakenteesta jossain määrin irralliset Vesilahden kirkonkylätaajama, Nokian Siuro sekä Kangasalan Ruutana ovat muita Tampereen kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteeseen kiinteästi kytkeytyviä lähitaajamia. Yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta erityisen haasteellista on se, että väestökasvun ennakoitavana olevan erityisen voimakasta nimenomaisesti näissä Tampereen ympäristökunnissa. Myös ympäröivälle haja-asutusalueelle suuntautuva lieverakentaminen on ajoittain ollut vilkasta. Tämän seurauksena myös kaupunkiseudun haja-asutusväestö 20 - 30 kilometrin säteellä Tampereelta on viime vuosikymmeninä kasvanut keskimäärin noin 1 prosentilla vuodessa. Helsingin seutua lukuun ottamatta tämä on ollut yksi nopeimmin kasvavista haja-asutusalueista Suomessa. Kasvavan ydinalueen vastapainoksi Tampereen kaupunkiseutuun yhdyskuntarakenteellisesti kuuluvien kuntien etäisimmät osat kuten Ylöjärven Kuru tai Kangasalan Kuhmalahdi ovat tyypillisiä syvän maaseudun väestötappioalueita. Kurun etäisyys Tampereelle on 54 km ja Kuhmalahden 55 km.

Työssäkäynti

Pirkanmaan maakunnassa on kaksi työssäkäyntialuetta, joista Tampereen työssäkäyntialue on pinta-alaltaan ja väestömäärältään ylivoimaisesti suurin kattaen yli puolet maakunnan kunnista. Tampereen työssäkäyntialueeseen kuuluu kolmetoista kuntaa ja se muodostaa liki 7000 km²:n suuruisen alueen. Asukkaita tuolla alueella on noin 393 371 eli noin 1,8-kertainen määrä Tampereen kaupungin nykyiseen asukasluukuun verrattuna.

Tampereen työssäkäyntialueeseen kuuluvat Pirkkala (58,1 prosentin pendelöinti Tampereelle), Lempäälä (47,9 prosenttia), Kangasala (47,6 prosenttia), Ylöjärvi (45,6 prosenttia), Vesilahti (38,1 prosenttia), Nokia (37,9 prosenttia), Hämeenkyrö (22,1 prosenttia), Akaa (21,5 prosenttia), Orivesi (21,3 prosenttia), Pälkäne (16,8 prosenttia), Valkeakoski (14,4 prosenttia) sekä Juupajoki (11,1 prosenttia).

Kihniö ja Parkano muodostavat Pirkanmaan toisen työssäkäyntialueen. Kihniöltä pendelöi 17,1 prosenttia Parkanoon. Kuntien muodostama työssäkäyntialue muodostaa n. 1 300 km²:n suuruisen alueen ja asukkaita työssäkäyntialueella on yhteensä 9 204.

Kokonaan työssäkäyntialueiden ulkopuolelle jää seitsemän kuntaa. Satakunnan Kiikoisista pendelöi maakuntarajan yli Sastamalaan 18,2 prosenttia.

Oman kunnan alueella työssäkäyvien osuus on maakunnan pienin Pirkkalassa, n. 26 prosenttia. Osuus on pieni myös Tampereen ympäryskunnilla Vesilahdella (n. 31 prosenttia), Lempäälässä (n. 35 prosenttia), Ylöjärvellä (n. 38 prosenttia) ja Kangasalla (n. 40 prosenttia). Suurin oman kunnan alueella työssäkäyvien osuus on Tampereella (81,3 prosenttia).

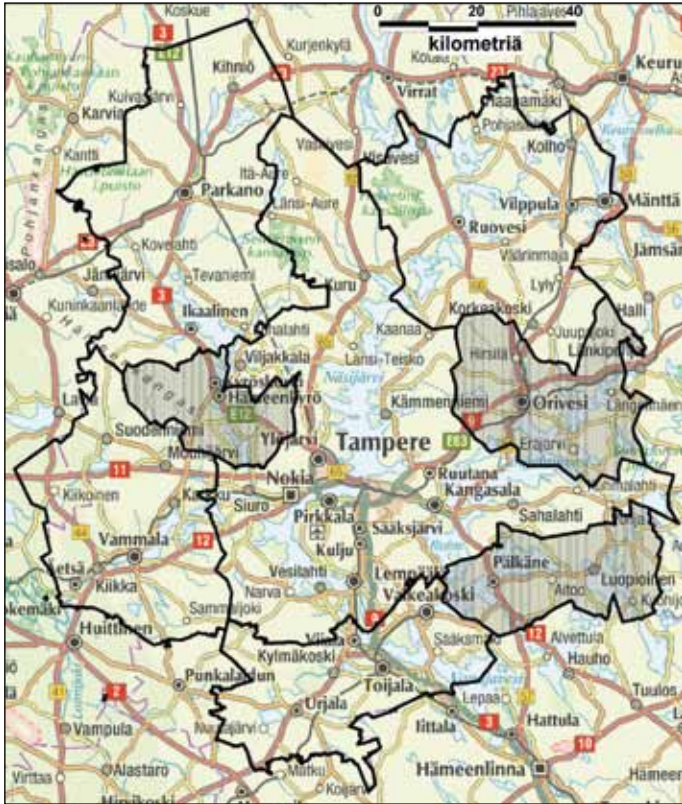
Maakunnan pienin työpaikkaomavaraisuus on Vesilahden kunnassa (43,8 prosenttia) ja suurin Tampereen kaupungissa (124,2 prosenttia). Työpaikkaomavaraisuusaste nousee yli sadan Tampereen ohella Parkanossa (103,1 prosenttia), Mänttä-Vilppulassa (103,8 prosenttia) ja Ruovedellä (108,0 prosenttia).

Asiointi

Markkina-alueutkimuksen pää- ja paikallismarkkina-alueet muodostuvat Pirkanmaalla kumpikin samanlaisina. Suurin osa maakunnan kunnista kuuluu Tampereen pää- ja paikallismarkkina-alueisiin: niihin kuuluvat kaikki Pirkanmaan kunnat lukuun ottamatta Virtoja, Kihniötä ja Punkalaidunta. Virrat ja Kihniö kuuluvat Seinäjoen päämarkkina-alueeseen ja Töysän paikallismarkkina-alueeseen. Punkalaidun kuuluu Forssa-Loimaa-Huittisen päämarkkina-alueeseen ja Huittisen paikallismarkkina-alueeseen.

Sellaisia kuntia, joissa oma kunta on tärkein erikoistavarakaupan asiointikohde, ovat Pirkanmaalla Tampere, Parkano, Ikaalinen, Lempäälä, Mänttä-Vilppula, Nokia, Orivesi, Sastamala, Urjala, Valkeakoski ja Virrat. Näistä vain Tampereella ja Parkanossa oman kunnan osuus erikoiskaupan asiointista on yli 50 prosenttia. Tampereen erikoistavarakaupan vaikutusalueeseen kuuluvat Hämeenkyrö, Juupajoki, Kangasala, Pälkäne, Ruovesi ja Ylöjärvi. Näistä Hämeenkyrössä, Kangasalla, Ruovedellä ja Ylöjärvellä myös asiointi omassa kunnassa on merkittävää. Parkanon erikoistavarakaupan vaikutusalueeseen kuuluu selkeästi myös Kihniö. Lempäälän vaikutus on suurinta oman kunnan lisäksi Akaalla ja Vesilahdella, joskin varsinkin Akaalla asiointi omassa kunnassa ja myös Tampereella on lähes yhtä suurta. Muiden edellä mainittujen kuntien erikoiskauppa saa asiakkaansa lähinnä omasta kunnastaan. Joissakin näistä kunnista kuten Nokialla ja Urjalassa asiointi Tampereella on lähes yhtä suurta kuin omassa kunnassa. Osa Urjalasta suuntautuu myös Forssaan. Punkalaidun on Pirkanmaan kunnista ainoa, joka erikoiskaupan asiointin osalta suuntautuu, joskin heikosti, maakunnan rajojen ulkopuolelle Huittisiin Satakunnassa. Pirkanmaan erikoistavarakaupan alueellisen rakenteen erityispiirteitä ovat Lempäälässä ja Etelä-Pohjanmaan puolella Töysässä sijaitsevat suuret erikoistavarakaupan yksiköt, jotka vaikuttavat kuntien välisiin ostovoiman siirtymiin erityisesti Tampereen kaupunkiseudulla ja muualla Pirkanmaan eteläosissa ja vastaavasti maakunnan pohjoisimmissa kunnissa.

5.3 Uusien kuntien määrittäminen

Esityksen mukainen uuden kunnan raja
 Jaettava tai vaihtoehtoisesti suuntautuva kunta
 Jaettava kunnan osa, esimerkiksi kylä

Kartan ja aluejaon lähde: Karttakeskus Oy

Työryhmä esittää, että Pirkanmaalle asetettaisiin seitsemän erityistä kuntajakoselvitystä seuraavien uusien kuntien muodostamiseksi:

- Tampere, Pirkkala, Lempäälä, Kangasala, Ylöjärvi, Vesilahti ja Nokia (mahdollisesti Hämeenkyrö, Pälkäne ja/tai Orivesi)
- Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Juupajoki (mahdollisesti Orivesi)
- Kihniö, Parkano, Ikaalinen (mahdollisesti Hämeenkyrö)
- Urjala, Akaa ja Valkeakoski (mahdollisesti Pälkäne)
- Sastamala ja Kiikoinen
- Punkalaidun, Huittinen ja Kokemäki
- Virrat, Alavus, Kuortane, Töysä ja Ähtäri.

Kuten edellä on todettu, on Pirkanmaa kokonaisuutena väestöään vahvasti kasvattava maakunta. Maakunnan väestökehitys näyttää kuitenkin raskaalta erityisesti Luoteis- ja Ylä-Pirkanmaalla. Erityisesti Kihniön ja Ruoveden osalta sekä väestönkasvuennusteet, yli 75-vuotiaiden osuus, mediaani-ikä, huoltosuhde-ennuste sekä syntyneiden lukumäärä ovat maakunnan heikoimmat ja valtakunnallisestikin huolestuttavan huonolla tasolla. Kehitysenusteiden valossa näyttäisi siltä, että joillakin maakunnan kunnilla ei olisi tulevaisuudessa edellytyksiä turvata palveluja ja selviytyä itsenäisesti tulevaisuuden palveluhaasteista.

Maakunnan kuntien kuntaliitostarve ja -perusteet ovatkin erilaisia. Tampereen ja sen ympäryskuntien kuntaliitosperusteissa painottuvat erityisesti yhdyskuntarakenteelliset perusteet. Maakunnan muilla alueilla painottuvat väestö- ja taloudelliset perusteet. Väestö- ja talouskehitystä kuvaavien muuttujien perusteella maakunnan alueiden kehitys tulee voimakkaasti eriytymään. Tampereen ja sen naapurikuntien väestö kasvaa nopeasti ja huoltosuhde pysyy hyvänä, kun taas erityisesti maakunnan koillis- ja luoteisosissa väestökehitys on heikkoa ja asettaa kuntataloudet haastavaan tilanteeseen.

Pirkanmaan osalta keskeiseksi kysymykseksi nousee myös se, kuinka turvataan Tampereen seudun asema valtakunnallisessa kilpailussa ja kuinka suureksi Tampereen kaupunkia voitaisiin kasvattaa ilman, että sen elinvoima kärsii.

Ehdotettu kuntarakenne luo pohjan sosiaali- ja terveydenhuollon integroidulle palveluiden järjestämiselle. Kuntarakenne ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteet sovitetaan yhteen erikseen valmisteltavassa palvelurakenneselvityksessä.

[Tampere, Pirkkala, Lempäälä, Kangasala, Ylöjärvi, Vesilahti ja Nokia muodostavat selvitysalueen \(yht. 347 209 as.\). Mahdollisesti kokonaisuuteen voisivat kuulua myös Hämeenkyrö \(10 489 as.\), Pälkäne \(6950 as.\) ja/tai Orivesi \(9617 as.\).](#)

Kuten edellä on kuvattu, korostuvat Tampereen kaupunkiseudulle ehdotetun selvitysalueen perusteissa erityisesti yhdyskuntarakenteelliset perusteet. Yhtenäinen kaupunkirakenne ulottuu keskuskaupungin rajojen yli kehyskuntiin ja tarve yhdyskuntarakenteen yhdenmukaiseen suunnitteluun voimakkaasti kasvavalla seudulla on suuri. Uuden kunnan muodostamisella koottaisiin yhteen toiminnallisesti samaa kokonaisuutta oleva ydinkaupunkiseutu ja vastattaisiin tehokkaasti yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.

Yli 35 prosentilla Tampereelle pendelöivät kuusi kuntaa (Pirkkala, Lempäälä, Kangasala, Ylöjärvi, Vesilahti, Nokia) muodostavat selkeän ja vahvan toiminnallisen kokonaisuuden. Näissä ns. ensimmäisen kehän kunnissa oman kunnan alueella työssäkäyvien osuus jää reilusti alle 50 prosentin (Nokialla n. 48 prosenttia, Kangasalla n. 40 prosenttia, Ylöjärvellä n. 38 prosenttia, Lempäälässä n. 35 prosenttia, Vesilahdella n. 31 prosenttia ja Pirkkalassa n. 26 prosenttia). Muodostuva kokonaisuus olisi vahvasti perusteltu myös asioinnin näkökulmasta.

Tampereen, Pirkkalan, Lempäälän, Kangasalan, Ylöjärven, Vesilahden ja Nokian muodostamassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan 347 209 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö kasvaisi liki 20 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, jolloin sillä olisi 416 024 asukasta. Väestörakenteeltaan uusi kunta olisi elinvoimainen. Väestöllinen huoltosuhde

olisi vuonna 2030 noin 63 mikä on selvästi alle koko maan keskiarvon (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi noin 7 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja vuoden 2030 ennusteen mukaan noin 12 prosenttia. Syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 4294 lasta. Uusi kunta pystyisi hallitusti vastaamaan väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin.

Edellä on todettu, että Tampereen veronkorotuspaineet ovat kuntatalouden painelaskelman perusteella suuremmat kuin kehyskunnissa. Tampereen tase uhkaa heikentyä, kun taas kehyskuntien tase jopa keskimäärin vahvistuu. Ilman kuntarakennemuutoksia keskustaupungin talous uhkaa heiketä ja kehyskuntien puolestaan vahvistuisi. Tampereesta sen em. ympärystykunnista muodostettava uusi kunta olisi taloudeltaan erittäin vahva. Uuden kunnan verotulot olisivat yhteenlaskettuna 3 475 €/asukas, ja ylittäisivät selvästi koko maan tason, joka oli 3 416 €/asukas vuonna 2010. Tamperetta ja Pirkkalaa lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta täyttäisi laissa säädetyt ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytykset. Alueella toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on vielä hajanainen. Kunnat ovat jäsenkuntina Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymässä, jossa niiden lisäksi on seitsemän muuta kuntaa. Ylöjärvi on lisäksi jäsenkuntana Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymässä, Lempäälä lisäksi Valkeakosken koulutuskuntayhtymässä ja Nokia lisäksi Sastamalan koulutuskuntayhtymässä. Tampereen kaupunki on myös mukana osakkaana yksityisessä ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatiossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Uuden kunnan alueellisia erityispiirteitä arvioitaessa on todettava, että uusi kunta olisi pinta-alaltaan yli 3700 km². Suuri pinta-ala ja osin pitkiksi muodostuvat etäisyydet nostavat erityisen tärkeäksi tehtäväksi sen, että yhdistymisen toteuttamisessa tarkasteltaisiin koko uuden laajan kunnan kehittämistä erilaiset alueet huomioiden.

Alueen tarve yhteistoimintarakenteille vähenisi kuntarakennemuutoksen jälkeen. Tämä selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi hallintoa ja vahvistaisi paikallista demokratiaa. Uuden kunnan suuren kuntamäärän, alueen laajan pinta-alan sekä suuren ja kasvavan väestömäärän huomioon ottaen liitoksen yhteydessä tulisi ottaa käyttöön uusia vaikuttamisen ja osallistumisen muotoja, joilla varmistettaisiin kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet uudessa kunnassa. Uusien vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksien mahdollistaminen ja pohdinta tulee tehdä kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Uusi kunta kokoaisi alueen elinkeinopoliittikan näkökulmasta ja muodostaisi vahvan elinkeinopoliittisen toimijan. Kunnalla olisi vahvat edellytykset huolehtia elinkeinojen kehittämisestä ja se pystyisi huolehtimaan kasvupoliitikasta alueellaan. Sillä olisi vahva kilpailukyky kaupunkiseutujen välisessä kilpailussa.

Uuden kunnan luomisessa olisi kyse seitsemän kunnan liitoksesta. Liitos olisi haasteellinen suuren kuntamäärän vuoksi ja osin erilaisten hallintokulttuurien ja erilaisten palvelujen järjestämistapojen vuoksi. Kuntamäärältään näin suuren kuntaliitoksen toteuttaminen voi olla haasteellista toteuttaa vuoden 2015 alusta lukien.

Pälkäne kuuluu Tampereen työssäkäyntialueeseen ja suuntautuu vahvasti Tampereelle myös asioinnissa. Kuntayhteistyössä Pälkäne on suuntautunut myös muihin kuntiin; se on mm. muodostanut Kangasalan, Juupajoen ja Oriveden kanssa terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen 2009–2011, jonka jatko kuitenkin näyttää epävarmalta. Pälkäne tekee em. kuntien kanssa yhteistyötä myös ympäristöterveydenhuollossa ja maaseutuhallinnossa. Pälkäneeltä ei löydy vahvaa suuntautumista etelään Kanta-Hämeeseen päin, mutta Urjalan, Akaan ja Valkeakosken suunta voisi olla sille mahdollinen esim. saavutettavuustietoihin perustuen. Perusteltua olisikin, että Pälkäne voisi valita suuntautumisensa.

Myös Hämeenkyrö kuuluu Tampereen työssäkäyntialueeseen. Asiointi ja erityisesti yhdyskuntarakenne puoltaisivat sen kuulumista Tampereen kokonaisuuteen. Hämeenkyrö on oleellinen osa Tampereen kaupunkiseutua kolmostien vaikutuksesta ja asutuksen sijainnin vuoksi. Se on kiinni Ylöjärven ja Nokian yhdyskuntarakenteessa ja myös tekninen infrastruktuuri on suoraan kytköksissä näihin kuntiin. Hämeenkyrön maaseutumaisuus sekä v. 2011 päätös suuntautua sote-yhteistyössä Ikaalisiin voisivat kuitenkin puoltaa Hämeenkyrön kuulumista Luoteis-Pirkanmaan suuntaan. Perusteltua olisikin, että Hämeenkyrö voisi valita suuntautumisensa.

Orivesi kuuluu Tampereen työssäkäyntialueeseen 21 prosentin pendelöinnillä Tampereelle. Orivesi suuntautuu vahvasti Tampereelle. Orivesi voidaan kuitenkin nähdä maaseutumaisempana kuntana kuin Tampereen ydinkaupunkiseutu. Orivesi on muodostanut aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen yhdessä Kangasalan, Juupajoen ja Pälkäneen kanssa, mutta tehnyt heinäkuussa 2011 päätöksen muodostaa yhteistoiminta-alueen Tampereen kanssa (isäntäkunta). Perusteltua olisikin, että Orivesi voisi valita suuntautumisensa.

Mänttä-Vilppula, Ruovesi ja Juupajoki muodostavat selvitysalueen (yht. 18 545 as.) Mahdollisesti kokonaisuuteen voisi kuulua myös Orivesi (9617 as.).

Ylä-Pirkanmaan seutukunnan kuntien välillä ei ole voimakasta keskinäistä pendelöintiä, ja oman kunnan alueella työssäkäyvien osuus on yleisesti ottaen korkea. Alueen näkyvät ovat väestökehitys- ja taloustietojen valossa kuitenkin erityisen heikot, eikä seutukunnan kunnilla ole tulevaisuudessa edellytyksiä turvata palveluja itsenäisesti. Juupajoki, Mänttä-Vilppula ja Ruovesi voisivat ensisijassa saavutettavuuteen mutta osin myös asioinnin suuntautumiseen pohjautuen muodostaa uuden kunnan, mahdollisesti yhdessä Oriveden kanssa.

Juupajoelta pendelöidään 11 prosentilla Tampereelle, ja se kuuluu Tampereen työssäkäyntialueeseen. Juupajoki sijoittuu maan huonoimpaan viidennekseen syntyneiden lasten lukumäärää arvioitaessa (ka 19 lasta) ja sen huoltosuhteen ennustetaan olevan vuonna 2030 peräti 106, eli sen huoltosuhte olisi maakunnan toiseksi huonoin.

Ruovedeltä ei ole merkittävää pendelöintiä muihin kuntiin, eikä se kuulu työssäkäyntialueisiin. Sen kuulumista tähän selvityskokonaisuuteen puoltaisi maaseutumaisuus, saavutettavuus sekä osin nykyinen kuntayhteistyö ja jossain määrin myös asiointi. Ruoveden etäisyys Mänttään on 37 km, Orivedelle 42 km ja Tampereelle 82 km. Mänttä-Vilppula ja Ruovesi ovat muodostaneet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen (kuntayhtymä), joka on käynnistynyt 2009. Tampereella ja omassa kunnassa asioinnin jälkeen Orivesi on Ruovedellä seuraavaksi yleisin erikoiskaupan asiointikunta (7 prosenttia). Erityisesti Ruoveden väestökehitys- ja taloustiedot osoittavat, että sillä ei ole tulevaisuudessa edellytyksiä selvitä tulevaisuuden palveluhaasteista itsenäisenä. Ruovesi on ainut Pirkanmaan kunta, jota uhkaa pakko nostaa kunnallisveroprosenttinsa yli 30:n.

Mänttä-Vilppula ei kuulu työssäkäyntialueisiin, ja oman kunnan alueella työssäkäyvien osuus on suurta (80,4 prosenttia). Mänttä-Vilppulasta pendelöidään Keski-Suomen Jämssään 4,7 prosentilla ja Keuruulle 3,2 prosentilla sekä omassa maakunnassa 2,4 prosentilla Ruovedelle ja 2,3 prosentilla Tampereelle. Mänttä-Vilppulan väestökehitys on maakunnan toiseksi huonointa, ja sen väestön ennustetaan vähenevän 8,3 prosenttia vuoteen 2030.

Kuten edellä on todettu, Orivedelle olisi perusteltua jättää mahdollisuus päättää suuntautumisensa. Orivesi voidaan nähdä maaseutumaisempana kuntana kuin Tampereen ydinkaupunkiseutu, vaikkakin se suuntautuu vahvasti Tampereelle päin. Orivesi on muodostanut aiemmin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen yhdessä Kangasalan, Juupajoen ja Pälkäneen kanssa, mutta tehnyt heinäkuussa 2011 päätöksen muodostaa yhteistoiminta-alueen Tampereen kanssa (isäntäkunta). Kangasala on tästä johtuen päättänyt marraskuussa 2011 irtisanoa koko yhteistoimintasopimuksen.

Juupajoesta, Mänttä-Vilppulasta ja Ruovedestä muodostuvassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan yhteensä 18 545 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö vähenisi vuoteen 2030 mennessä noin 6,3 prosenttia, jolloin sillä olisi 17 384 asukasta. Väestörakenteeltaan muodostuvan kokonaisuuden voidaan arvioida olevan haasteellinen. Väestöllinen huoltosuhde olisi 101, mikä on huonompi koko maan keskiarvoon nähden (73,0). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi 12,9 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan mutta kasvaisi dramaattisesti, ollen peräti 22 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 149 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan 1882 km².

Mikäli Orivesi olisi mukana tässä kokonaisuudessa, niin kokonaisuuden väestöpohja kasvaisi 9617 asukkaalla. Juupajoesta, Mänttä-Vilppulasta, Orivedestä ja Ruovedestä muodostuvassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan yhteensä 28 162 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö vähenisi vuoteen 2030 mennessä vain hieman, noin 0,5 prosenttia, jolloin sillä olisi 27 997 asukasta. Väestörakenteeltaan muodostuvan kokonaisuuden voidaan arvioida olevan melko haasteellinen. Väestöllinen huoltosuhde olisi n. 96, mikä on jonkin verran huonompi koko maan keskiarvoon nähden (73,0). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi 12,3 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja 19,8 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 244 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan 2842 km².

Kaiken kaikkiaan muodostuvan kokonaisuuden väestörakenne ja elinvoiman kasvataminen muodostuvat haasteellisiksi. Väestö- ja taloushaasteisiin vastaaminen voisi olla kuitenkin talouden ja palvelutarpeen satunnaistekijöiden näkökulmasta helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kuntarakenteella.

Juupajoesta, Mänttä-Vilppulasta, Orivedestä ja Ruovedestä muodostuva uusi kunta olisi taloudeltaan kohtuullisen vahva. Yhteenlaskettuna kuntien verotulot alittaisivat koko maan tason, joka oli 3 416 €/asukas vuonna 2010. Uuden kunnan verotulot olisivat 2 994 €/asukas. Mänttä-Vilppulaa lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella. Mikäli Orivesi jäisi kokonaisuudesta pois, verotulot olisivat 3 137 €/asukas.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Alueella toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on vielä hajanainen. Uuden kunnan muodostavista kunnista Ruovesi on jäsenkuntana Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymässä ja Sastamalan koulutuskuntayhtymässä, joista ensin mainitussa myös Orivesi. Mänttä-Vilppula ja Juupajoki ovat jäsenkuntina Sastamalan koulutuskuntayhtymässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Ylä-Pirkanmaan kuntien (Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Juupajoki ja/tai Orivesi) osalta voitaisiin myös selvittää, voisivatko ne muodostaa uuden kunnan Keski-Suomen kuntien (Keuruu, Multia, Jämsä ja/tai Kuhmoinen) tai osan niistä kanssa. Keski-Suomen kunnista Jämsä ja Kuhmoinen ovat tehneet 10.10.2011 päätöksen siirtyä Keski-Suomen sairaanhoitopiiristä Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin. Sairaanhoitopiirin vaihdon on määrä tulla voimaan vuoden 2013 alusta. Tämän ohella Mänttä-Vilppula on joulukuun 2011 tietojen mukaan valmistautunut lopettamaan Ylä-Pirkanmaan peruspalvelukuntayhtymän vuonna 2012. Valtuusto on jättänyt 19.12.2011 ehdollisen eron kuntayhtymän toiselle osapuolelle eli Ruoveden kunnalle. Mänttä-Vilppula käy neuvotteluja sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelujen järjestämisestä Jämsän ja Kuhmoisten kanssa tavoitteena muodostaa uusi yhteistoiminta-alue vuoden 2013 alusta.

[Kihniö, Parkano ja Ikaalinen muodostavat selvitysalueen \(yht.16 632 as.\). Mahdollisesti kokonaisuuteen voisivat kuulua myös Hämeenkyrö \(10 489 as.\) ja/tai Karvia \(2643 as.\) ja/tai Ylöjärven pohjoisosat.](#)

Luoteis-Pirkanmaalla väestölliset haasteet tulevat olemaan erityisen suuret. Alueen kunnilla ei näyttäisi tulevaisuudessa olevan riittävästi edellytyksiä turvata palveluja ja selviytyä itsenäisesti. Väestöhaasteeseen vastaaminen olisi talouden ja palvelutarpeen satunnaistekijöiden näkökulmasta helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kuntarakenteella. Alueelle on kuitenkin vaikeaa löytää elinvoimaista kokonaisuutta, ja etäisyydet muodostuvat kaikissa vaihtoehdoissa melko pitkiä.

Kihniö, Parkano ja Ikaalinen muodostavat Luoteis-Pirkanmaan seutukunnan. Kihniöltä pendelöidään Parkanoon noin 17 prosentilla. Erityisesti Kihniön väestökehitys näyttää raskaalta. Se on maakunnan huonoimpia väestön vähenemisen, huoltosuhteen kehityksen, syntyneiden lasten määrän sekä yli 75-vuotiaiden osuuden tarkastelulla.

Ikaalinen ja Hämeenkyrö ovat tehneet kesäkuussa 2011 päätökset sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä vuodesta 2013 alkaen (Hämeenkyrö vastuukuntana). Edellä on todettu, että Hämeenkyrö on oleellinen osa Tampereen kaupunkiseutua kolmostien vaikutuksesta ja asutuksen sijainnin vuoksi. Se on kiinni Ylöjärven ja Nokian yhdyskuntarakenteessa ja myös tekninen infrastruktuuri on suoraan kytköksissä näihin kuntiin. Hämeenkyrön maaseutumaisuus sekä edellä mainittu päätös suuntautua sote-yhteistyössä Ikaalisiin kuitenkin puoltaisivat sen kuulumista Luoteis-Pirkanmaan suuntaan. Perusteltua olisikin, että Hämeenkyrö voisi valita suuntautumisen.

Kihniön, Parkanon, Ikaalisen ja Hämeenkyrön muodostama uusi kunta olisi taloudeltaan kohtuullisen vahva. Yhteenlaskettuna kuntien verotulot alittaisivat koko maan tason, joka oli 3 416 €/asukas vuonna 2010. Uuden kunnan verotulot olisivat 2 833 €/asukas. Parkanoa lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella. Ilman Hämeenkyröä verotulot olisivat 2 825 €/asukas.

Saavutettavuusanalyysit puoltaisivat myös satakuntalaisen Karvian kunnan kuulumista tähän kokonaisuuteen. Karvia sijoittuu maakunnan rajalle. Kunta suuntautuu asiainniltaan Kankaanpäähän ja yhteistyöltään Satakuntaan, mutta kunnasta on asiointia myös Parkanon suuntaan.

Myös Ylöjärven pohjoisosa voisi kuulua saavutettavuustekijöiden ja myös työssäkäynnin perusteella em. kunnista muodostuvaan kokonaisuuteen. Esimerkiksi Ylöjärven pohjoisosan Länsi-Aureen kylästä etäisyys Parkanoon on 20 km ja Tampereelle 72 km. Alueen työmatkoista 25 % suuntautuu Parkanoon ja 4 % Tampereelle.

Kihniöstä, Parkanosta, Ikaalisesta ja Hämeenkyröstä muodostuvassa kunnassa olisi vuoden 2010 tietojen mukaan 27 121 asukasta. Muodostuvan kunnan väestö kasvaisi vuoteen 2030 mennessä jonkin verran eli 3,3 prosenttia, ollen silloin ennusteen mukaan 28 026 asukasta. Väestörakenteeltaan muodostuvan kokonaisuuden voidaan kuitenkin arvioida olevan melko haasteellinen. Väestöllinen huoltosuhde olisi noin 89, mikä on jonkin verran huonompi koko maan keskiarvoon nähden (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi 10,5 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja n. 18 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 255 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan 2650 km².

Ilman Hämeenkyröä uuden kunnan väestörakenne olisi raskaampi. Vuoteen 2030 mennessä uuden kunnan väestö vähenisi 3,6 % ollen ennusteen mukaan 16 031 asukasta. Huoltosuhde olisi vuonna 2030 peräti 98,5. Yli 75-vuotiaiden osuus olisi vuoden 2010 tietojen mukaan 11,4 prosenttia ja vuotta 2030 koskevan ennusteen mukaan noin 21 prosenttia. Ylipäätään muodostettavan kunnan kannalta on huomattava, että mikäli Hämeenkyrö kuuluisi tähän kokonaisuuteen, niin erityisesti Hämeenkyrön parempi väestöllinen kehitys toisi uudelle kunnalle lisää elinvoimaa ja vahvuutta. Hämeenkyrön ennustettu väestönkasvu vuoteen 2030 on suuri, yli 14 prosenttia.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Alueella toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on vielä hajanainen. Uuden kunnan muodostavat kunnat ovat Karviaa lukuun ottamatta jäsenkuntina Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymässä, johon kuuluu myös Ylöjärvi. Karvia on jäsenkuntana Satakunnan koulutuskuntayhtymässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Parkano on selvittänyt liitoksen mahdollisuutta maakuntarajan yli Pohjois-Satakunnan Jämijärven ja Kankaanpään kanssa. Yhdistymissopimusluonnos valmistui keväällä 2011 ja kuntien valtuustot päättävät hankkeen jatkosta helmikuussa 2012. Uusi kunta aloittaisi 1.1.2013. Toiminnalliset perusteet tälle kokonaisuudelle eivät kuitenkaan ole yhtä vahvat kuin työryhmän esittämässä selvityslueessa.

Urjala, Akaa ja Valkeakoski muodostavat selvitysalueen (yht. 43 191 as.). Mahdollisesti kokonaisuuteen voisi kuulua myös Pälkäne (6950 as.)

Urjala, Akaa ja Valkeakoski muodostavat Etelä-Pirkanmaan seutukunnan ja niiden kesken on perinteisesti tehty yhteistyötä. Akaa ja Urjala ovat muodostaneet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen (isäntäkunta), joka on käynnistynyt 2009. Toiminnalliset ja saavutettavuuteen liittyvät seikat puoltaisivat näiden kolmen kunnan muodostamaa kokonaisuutta.

Akaa on väestöään kasvattava, väestökehitykseltään maan keskiarvoa vahvempi kunta (ennustettu kasvu peräti 18,7 prosenttia). Myös Valkeakosken ja Urjalan ennustetaan kasvattavan hieman väestöään. Urjalasta, Akaasta ja Valkeakoskesta muodostuvassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan 43 1919 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö kasvaisi vuoteen 2030 mennessä noin 8,7 prosenttia, jolloin sillä olisi 46 940 asukasta. Väestöllinen huoltosuhde olisi noin 78, mikä on lähellä koko maan keskiarvoa (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi 9,5 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja 15,6 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Syntyneiden lasten määrä (keskiarvoa 2008–2010) on ollut yhteensä 462 lasta. Näistä kunnista vähiten lapsia on syntynyt Urjalassa, vain keskimäärin 44 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan noin 1100 km².

Erityisesti Urjalan taloudellinen liikkumavara on huono taseen alijäämän, tuloveroprosentin ja valtionosuusriippuvuuden vuoksi. Urjalan, Akaan ja Valkeakosken muodostama uusi kunta olisi taloudeltaan kohtuullisen vahva. Yhteenlaskettuna uuden kunnan verotulot olisivat 3 046 €/asukas, mikä alittaisi koko maan tason (3 416 €/asukas vuonna 2010). Valkeakoskea lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella. Muutos vahvistaisi uuden kunnan taloudellista itsenäisyyttä, koska mm. palvelutarpeen satunnaistekijöihin olisi helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kunta-

rakenteella. Alueen tarve yhteistoimintarakenteille vähenisi kuntarakennemuutoksen jälkeen, mikä selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi hallintoa ja vahvistaisi paikallista demokratiaa.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Maakunnassa toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on vielä hajanainen. Uuden kunnan muodostavat Akaa, Urjala, Pälkäne ja Valkeakoski ovat Valkeakosken koulutuskuntayhtymän jäsenkuntia, joihin kuuluu myös kaksi muuta kuntaa. Akaa ja Pälkäne ovat jäsenenä myös Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suositannut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Kuten edellä on todettu, Pälkäne kuuluu Tampereen työssäkäyntialueeseen ja suuntautuu muutoinkin vahvasti Tampereelle. Kuntayhteistyössä Pälkäne on suuntautunut myös muihin kuntiin; se on mm. muodostanut Kangasalan, Juupajoen ja Oriveden kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen 2009–2011, jonka jatko kuitenkin näyttää epävarmalta. Pälkäne on tehnyt em. kuntien kanssa yhteistyötä myös ympäristöterveydenhuollossa ja maaseutuhallinnossa. Pälkäneeltä ei löydy vahvaa suuntautumista etelään Kanta-Hämeeseen päin, mutta Urjalan, Akaan ja Valkeakosken suunta voisi olla sille mahdollinen esim. saavutettavuustietoihin perustuen. Perusteltua olisikin, että Pälkäne voisi valita suuntautumisensa.

Sastamala ja Kiikoinen muodostavat selvitysalueen (yht. 25 764 as.)

Kiikoinen Satakunnan ja Pirkanmaan rajalla on suuntautunut maakuntarajan yli Pirkanmaan suuntaan. Sastamala ja Kiikoinen ovat selvittäneet syksyllä 2011 kuntien yhdistymistä. Sastamala ja Kiikoinen muodostavat selkeän toiminnallisen kokonaisuuden myös yhdyskuntarakenteen ja asiointitietojen näkökulmasta. Erikoiskaupan palveluissa Kiikoinen on suuntautunut Porin suuntaan. Sen sijaan Kiikoisten työssäkäynti suuntautuu Sastamalan suuntaan.

Sastamalasta ja Kiikoisista muodostuvassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan yhteensä 25 764 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö kasvaisi vuoteen 2030 mennessä noin 3,4 prosenttia, jolloin sillä olisi 26 642 asukasta. Väestöllinen huoltosuhde olisi noin 90, mikä on jonkin verran huonompi koko maan keskiarvoon nähden (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi n. 11 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja n. 18 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Kiikoisissa on syntynyt vuosittain vain keskimäärin 12 lasta, mutta muodostuvassa kunnassa syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 244 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan noin 1500 km².

Kaiken kaikkiaan muodostuvan kokonaisuuden väestörakenne ja elinvoiman kasvataminen ovat melko haasteellisia, vaikkakin väestömäärän odotetaan tällä kokoonpanolla hieman nousevan. Väestö- ja taloushaasteisiin vastaaminen voisi olla joka tapauksessa

talouden ja palvelutarpeen satunnaistekijöiden näkökulmasta helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kuntarakenteella.

Sastamalasta ja Kiiikoisista muodostuva uusi kunta olisi taloudeltaan kohtuullisen vahva. Yhteenlaskettuna uuden kunnan verotulot olisivat 2 715 €/asukas, mikä alittaisi koko maan tason (3 416 €/asukas vuonna 2010). Sastamalaa lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella.

Punkalaidun, Sastamala, Kiiikoinen ja Lavia ovat tehneet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä vuodesta 2007.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Maakunnassa toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on vielä hajanainen. Uuden kunnan muodostavat kunnat ovat jäsenkuntina Sastamalan koulutuskuntayhtymässä, johon kuuluu myös kahdeksan muuta kuntaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueella kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Punkalaidun, Huittinen ja Kokemäki muodostavat selvitysalueen (yht. 21 931 as.)

Kokemäki, Huittinen ja Punkalaidun muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden, mitä alueen yhdyskuntarakenne ja saavutettavuustiedot tukevat. Kunnilla on myös historiallinen yhteys: nykyisen Kokemäen Kauvatsa on aikanaan ollut osa Huittista. Myös Punkalaidun on ollutkin aikanaan Suur-Huittista.

Kokemäen ja Punkalaitumen asukasluvun ennustetaan menettävän jonkin verran väestöään, mutta Huittisen väkiluvun ennustetaan kasvavan hivenen vuoteen 2030 mennessä. Muodostuvan uuden kunnan väestö vähenisi vuoteen 2030 mennessä vain hieman, noin 3 prosenttia, jolloin sillä olisi 21 274 asukasta. Väestöllinen huoltosuhde olisi vuonna 2030 noin 95 mikä on jonkin verran huonompi kuin koko maan keskiarvo (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi noin 12 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja noin 20 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Punkalaitumella on syntynyt keskimäärin vain 23 lasta vuosittain, mutta muodostuvassa uudessa kunnassa syntyneiden lasten määrä (keskiarvo 2008–2010) on ollut yhteensä 189 lasta. Uusi kunta olisi pinta-alaltaan 1435 km².

Kaiken kaikkiaan muodostuvan kokonaisuuden väestörakenne ja elinvoiman kasvattaminen muodostuvat haasteellisiksi. Väestö- ja taloushaasteisiin vastaaminen voisi olla kuitenkin talouden ja palvelutarpeen satunnaistekijöiden näkökulmasta helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kuntarakenteella. Uusi kunta vahvistaisi alueen elinvoimaa.

Uusi kunta olisi taloudeltaan kohtuullisen vahva. Yhteenlaskettuna uuden kunnan verotulot olisivat 2 719 €/asukas, mikä alittaisi koko maan tason (3 416 €/asukas vuonna 2010). Kokemäkeä lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä mahdollistaisi tehokkaamman opetuksellisen yhteistyön.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Alueella toimii useita erikokoisia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on hajanainen. Uuden kunnan muodostavista kunnista Punkalaidun ja Huittinen kuuluvat jäsenkuntina Sastamalan koulutuskuntayhtymään, johon kuuluu myös kahdeksan muuta jäsenkuntaa. Kokemäki on jäsenkuntana Satakunnan koulutuskuntayhtymässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.

Huittisen, Kokemäen ja Punkalaitumen selvityskokonaisuuteen voisi kuulua toissijaisesti myös Säkyliä ja Köyliö. Tätä on tarkasteltu Satakunnan maakuntaa koskevassa luvussa.

Virrat muodostaa selvitysalueen Etelä-Pohjanmaan Alavuden, Kuortaneen, Töysän ja Ähtärin kanssa (yht. 30 378 as.)

Virroista voitaisiin muodostaa toiminnallinen kokonaisuus Etelä-Pohjanmaan Alavuden, Kuortaneen, Töysän ja Ähtärin kanssa alueen asiointi- ja saavutettavuustietoihin perustuen. Virroilta on matkaa Alavudelle on 43 km ja Parkanoon 60 km. Erikoiskauppan asioinnissa Virrat suuntautuu oman kuntansa ohella ensisijaisesti Töysään (21 %).

Virroilla yli 75-vuotiaiden osuus on maakunnan muihin kuntiin nähden suuri ja väestöllisen huoltosuhteen kehitys on maakunnan kolmanneksi huonoin (104). Sen itsenäinen selviytyminen vaikuttaa haasteelliselta.

Virroista, Alavudesta, Kuortaneesta, Töysästä ja Ähtäristä muodostuvassa kunnassa olisi v. 2010 tietojen mukaan 30 378 asukasta. Muodostuvan uuden kunnan väestö vähenisi vuoteen 2030 mennessä noin 3,2 prosenttia, jolloin sillä olisi 29 402 asukasta. Väestörakenteeltaan muodostuvan kokonaisuuden voidaan arvioida olevan haasteellinen. Väestöllinen huoltosuhde olisi vuonna 2030 noin 99, mikä on merkittävästi huonompi kuin koko maan keskiarvo (73). Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä olisi 12,3 prosenttia vuoden 2010 tietojen mukaan ja 19,6 prosenttia vuoden 2030 ennusteen mukaan. Syntyneiden lasten määrä (ka 2008–2010) on ollut yhteensä 300 lasta. Uusi kunta olisi maapinta-alaltaan 3 518 km².

Uusi kunta olisi taloudeltaan suhteellisen vahva. Yhteenlaskettuna uuden kunnan verotulot olisivat 2 566 €/asukas ja alittaisivat koko maan tason (3 416 €/asukas vuonna 2010). Virtoja ja Ähtäriä lukuun ottamatta muissa kuntaliitoskunnissa verotulot olivat tämän tason alapuolella.

Kaiken kaikkiaan muodostuvan kokonaisuuden väestörakenne ja elinvoiman kasvataminen muodostuvat haasteellisiksi. Uuden vahvemman kuntayksikön muodostaminen antaisi kuitenkin alueelle mahdollisuuden tehostaa toimintaansa ja tarve yhteistoimintarakenteille vähenisi kuntarakennemuutoksen jälkeen. Väestö- ja taloushaasteisiin vastaa-

minen voisi olla talouden ja palvelutarpeen satunnaistekijöiden näkökulmasta helpompaa kuntien yhdistyessä kuin nykyisellä kuntarakenteella. Vanhentuvasta väestörakenteesta ja sen kuntataloudelle aiheuttamista paineista johtuen alueella tarvittaisiin tehostavaa kuntaliitosta ja/tai muita erityistoimenpiteitä elinvoiman kasvattamiseksi.

Uusi kunta täyttäisi perusopetuksen järjestämisen edellyttämän 50 syntyneen kriteerin. Uusi kunta myös parantaisi edellytyksiä lukiokoulutuksen tarjonnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. Kunnista Virrat ja Ähtäri kuuluvat jäsenkuntina kahteen eri koulutuskuntayhtymään, joista toisen jäsenkuntia ovat myös Alavus, Kuortane ja Töysä. Uusi kunta ei pystyisi itsenäisesti vastaamaan kattavasti ammatillisen koulutuksen tarjonnasta vaan ammatillisen koulutuksen järjestäminen edellyttää järjestäjäverkon rakenteellista kehittämistä.

Uusi kunta ei itsenäisenä kuntana täyttäisi laissa säädettyjä ammatillisen koulutuksen järjestämisedellytyksiä. Alueella toimii useita erikokoisia ja vahvempia ammatillisen koulutuksen järjestäjäorganisaatioita. Järjestäjäverkko on hajanainen. Uuden kunnan muodostavista kunnista Virrat ja Ähtäri kuuluvat jäsenkuntina Pirkanmaan koulutus konsernikuntayhtymään ja Etelä-Pohjanmaan maakunnan Seinäjoen koulutuskuntayhtymään, jonka jäsenkuntia ovat myös Alavus, Kuortane ja Töysä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on suosittanut, että ammatillisen koulutuksen kokoamista jatketaan alueellisten kaikki nuorten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen palvelut kattavien järjestäjäorganisaatioiden muodostamiseksi.